

מדריך לצמיחה דמוגרפית וקליטה מ.א מטה אשר

אוגוסט 18

מדריך לצמיחה דמוגרפית וקליטה ביישובים

תוכן עניינים:

- פרק א' – תכנון והערכות לתהליך צמיחה דמוגרפית.....4
- פרק ב' – תכנון פיזי.....11
- פרק ג' – תהליך קבלה ליישוב.....19
- פרק ד' – בניית בית – מדריך לבונה 25
- פרק ה' – קליטה ביישוב.....31

יישוב בר קימא

חברי ועד מקומי, חברי וועדות ותושבים יקרים,

מדיניות המועצה בפעילותה הקהילתית מושתתת בין השאר על ארבע אבני יסוד: אחריות תקציבית, שוויון כעקרון, שיפור שירות וקהילתיות. אחד האתגרים המשמעותיים בפעילות זו, שאתו אנו מתמודדים, כולל יצירת שיתופי פעולה במשולש הקיים בין תושבים, ישובים ומועצה. מטרה אחת עיקרית עומדת לנגד עינינו בפעילות הקהילתית והיא – שיפור איכות חיי התושבים במועצה בעיקר ובאזור בכלל.

אנו נמצאים בעיצומה של תקופה משמעותית במועצה, תקופה של בניוי ופיתוח, תקופה שבה מתרחשת קפיצת מדרגה בתחומי החינוך, התיירות היזמות ועוד. מעל הכל, ממשיך ומרחף מנוע הצמיחה האנושי האדיר שלנו, המניע ומקדם את כל אוכלוסיית תושבי מטה אשר.

הצמיחה הדמוגרפית המואצת, בעקבותיה גדל מאוד מספר התושבים במועצה והוא עוד עתיד לגדול, מביאה בעקבותיה צורך עצום במתן תשובות ופתרונות יצירתיים לחיי הקהילה ביישובי המועצה.

לאור זאת בחרנו להתמקד בהסדרת תחום הצמיחה הדמוגרפית, כשהרציונל המוביל הוא שלקליטה שאנחנו מבצעים היום, תהיינה השלכות משמעותיות בשני העשורים הקרובים הן על צביון הישובים שלנו והן על המועצה כולה. על כן, עלינו לתכנן לא רק את התשתיות הפיסיות, אלא גם את התשתיות הקהילתיות והארגוניות שלנו.

אני מאחל לכולנו המשך עבודה פורייה ושהמדריך שעמלנו עליו ישמש עבורכם כלי עבודה ועזר לניהול פורה של הפעילות הקהילתית ביישובינו.

יורם ישראלי

ראש המועצה

תושבים יקרים,

החברת המצורפת דנה בנושאים השונים הקשורים בצמיחה דמוגרפית, משלב התכנון, עבור בתהליכי קבלה ועד סיום תהליכי הקליטה. בשנים האחרונות אנו עדים לצמיחה דמוגרפית מואצת, בעקבותיה הוכפל מספר התושבים במועצה והוא עוד צפוי לגדול. לשם כך, נערכת המועצה לסייע לתושבים וליישובים להתמודד עם אתגרי הקליטה השונים. רציונל זה, הוביל את מחלקת יישובים לגבש חוברת הנחיות כוללת שמתארת את התהליכים הקשורים בקליטה וכן המלצות כיצד ניתן להיערך לקראתה. במועצה יישובים הנמצאים בנקודות שונות של התמודדות עם תהליכי צמיחה דמוגרפית. חלקם בתחילת הדרך, חלקם כבר ביצעו קליטה להרחבות קהילתיות, חלקם קולט בנים חוזרים, עוסקים בפיצול נחלות או עוסקים בהגדלת התב"ע. בתוכנו, חיים נקלטים חדשים שהצטרפו אלינו כדי לממש את עצמם, תושבים ותיקים שנולדו למטה אשר ומכירים את המקום, האווירה והמסורות המקומיות. יחד, שתי קבוצות אלה, רוקמות את עתיד הקהילה היישובית והאזורית. אנו במועצה, משתדלים להתאים את השירותים שאנו מספקים ושואפים לספק, לצרכים המשתנים ולציפיות של היישובים המתרחבים, של התושבים ושל הנהגות היישובים המובילות את תהליך הבניה, הקליטה וההשתלבות. אנו שמחים להגיש לכם חוברת זו שבה פירוט על מערך הצמיחה הדמוגרפית, המפרטת את כל שלבי התכנון, הקבלה והקליטה ביישוב ובמועצה וכן מדריך לבונה. אני מבקשת להודות למחלקות המועצה ולוועדה המקומית לתכנון ובניה שסייעו בכתיבת החוברת וכן לחטיבה להתיישבות שמסייעת למועצה וליישוביה בתחום הבינוי הפיסי והקהילתי.

אורית הלפרין,
מנהלת מחלקת יישובים

פרק א

תכנון והערכות לתהליך צמיחה דמוגרפית

צמיחה דמוגרפית

בשנים האחרונות המרחב הכפרי עובר שינויים מבניים רבים – הרחבות, קליטת בנים, קליטת תושבים וקליטה של משפחות חיצוניות, שאינן מכירות את אורח החיים במרחב הכפרי. חלק מהישובים מבצע את התהליך מתוך צורך ורצון וחלק מתוך הכרח הממציאות. צמיחה דמוגרפית היא אחד הגורמים המשפיעים ביותר על שינוי הרכב האוכלוסייה בישובים. כניסתה של אוכלוסייה חדשה תורמת לשינוי פני היישוב בהיבטים כלכליים, חברתיים, פיסיים וארגוניים.

המונח צמיחה דמוגרפית מתייחס לתוספת אוכלוסייה לזאת שקיימת ביישוב. יישובים שסיימו את עתודות הקרקע הפנויות בשלב זה, עדין מתמודדים עם קליטה של משפחות בשל תחלופה טבעית וגם עליהם להקדיש תשומת לב לנושא.

חשיבה אסטרטגית

על מנת להצליח בתהליך הצמיחה נדרש היישוב לענות על שלוש שאלות מפתח:

- 1 . איפה אנחנו נמצאים עכשיו?
- 2 . איפה אנחנו רוצים להיות?
- 3 . איך נגיע לשם?

לאחר שליישוב יש תשובות ברורות לשאלות שנשאלו, יש להתפנות לבניית התשתיות ההכרחיות לצורך צמיחה דמוגרפית.

תשתית חברתית

זהות קהילתית היא תנאי מרכזי לצמיחה ביישוב. זהותו הקהילתית של היישוב בהיבטים האיכותיים תהווה מקור משיכה לאוכלוסיות חדשות, כמו גם בחירה מחודשת ביישוב כבית, מצד בני התושבים/החברים הוותיקים. כדי לבנות תשתית חברתית יציבה ואמינה שתחזיק מעמד לאורך שנים, יש לבחור צוות של נציגי היישוב הקולט, אשר מטרתו לנסח מתווה קליטה שיוצג ליישוב, שצריך לכלול את הנושאים הבאים:

- מטרות הקליטה וחזון היישוב
  - עקרונות הקליטה (הרחבה/ קו כחול)
  - קהל היעד
  - קצב הקליטה (שלבים, כמה משפחות בשנה)
  - סטטוס הקליטה: האם להקים אגודה קהילתית (אגש"ק) או לקלוט ישירות לאגש"ח כחברים שווי זכויות/ בעלי זכויות חלקיות וכדומה)
  - הצגת מתווה הקליטה המוצע
- על מסמך זה לקבל אישור רשמי של היישוב לפני היציאה לתהליך הצמיחה הדמוגרפית.

תשתית משפטית

על בסיס עקרונות הקליטה שהוסכמו יש לבנות תשתית ארגונית משפטית לקליטה:

- שינוי ו/או עדכון תקנון אגודה
- שינוי ו/או עדכון תקנון בנייה אם קיים
- הכנת תקנון בנייה פנימי – אם לא קיים
- הקמת אגודה קהילתית – אם הוחלט
- בחינת זכויות בקרקע
- הגדרת חובות זכויות של הנקלט ביחס לנכסי האגודה
- הכנת הסכמים משפטיים מול האגודה הרלוונטית
- פרוט עלויות
- ועדת קבלה יישובית/אזורית בהתאם לסוג הקליטה

תשתית תכנונית

על היישוב לבצע תהליך חשיבה שבו יוגדרו אבני היסוד והדרישות התכנוניות של היישוב על בסיס עקרונות וערכים קיימים:

- הגדרת חזון תכנוני משותף
- תכנון בהתאם לרוח המקום
- נכסים משותפים שאותם רוצים לשמר ואלו שעבר זמנם
- אופי תרבות הפנאי
- ריכוז משאבים

לאחר שהוגדרו עקרונות בסיסיים מנחים לתכנון יש ללמוד את המצב התכנוני הקיים ולהכין פרוגרמה.

התכנון הפיזי קובע את קצב הקליטה, קובע את המחיר וע"פ רוב גם תלוי בהחלטות גורמי התכנון החיצוניים – רשות מקרקעי ישראל, ועדת הפרוגרמות, ועדה מחוזית, ועדה מקומית וכו'.

בניית תשתית ארגונית

בניית תשתית ארגונית וניהולית לתהליך הצמיחה הדמוגרפית היא אחת הנקודות החשובות ביותר – תשתית זו מעניקה כוח למהלך המורכב והרגיש הזה. יש צורך בהגדרת מבנה ארגוני וניהולי לפרויקט, נדרשות הגדרות תפקידים המתחשבות בסוג ובאופי היישוב. בשלב זה יש לקבל החלטה אסטרטגית לפי איזה מתווה מתקדמים בתהליך – יזמות עצמית או יזם חיצוני - להחלטה זו השפעה מכרעת על המשך התהליך.

נדרש להקים מנהלת צמיחה דמוגרפית שתכיל לכל הפחות את הגורמים הבאים:

- מנהל פרויקט פנימי
- יזם חיצוני – אם הוחלט
- וועדת קבלה – יישובית או אזורית
- נציג וועדת תכנון/ מנהלת בנייה
- נציג וועדת קליטה
- נציגי וועד או הנהלת היישוב

- נציג וועדת תרבות
- יועץ משפטי – במידה ונדרש

בניית תשתית קהילתית

תשתית קהילתית חזקה היא הבסיס ליכולת היישוב לבצע את תהליך הצמיחה הדמוגרפית תוך כדי שמירה על הערכים הבסיסיים והצביון הקיים ביישוב. בהיבט הקהילתי יש לבצע לפחות את המשימות הבאות:

- לערוך צפי גידול של האוכלוסייה בראייה רב שנתית
- לקבוע את כמות וקצב הקליטה
- להגדיר את תהליכי המיזון וקבלה
- להגדיר את תפקידה של וועדת קליטה
- להכין תוכנית "הכשרה יישובית" שתפקידה העיקרי הוא להעביר לנקלטים את אופי היישוב ואת דרכי ההתנהלות הפורמליים והלא פורמליים ביישוב.
- להכין מתווה מסודר ומדורג של הדרך לשיתוף הנקלטים בוועדות ביישוב ובניית מנהיגות מקומית.
- הכנת הקהילה הקולטת
- הכנת תיק נקלט
- פרסום נרחב בערוצי התקשורת היישוביים בכל שלבי ההתקדמות של הפרויקט

בניית תשתית כלכלית

תהליך הצמיחה דמוגרפית הוא תהליך יקר ומורכב ולכן לפני הקפיצה למים יש לברר כמה סוגיות מרכזיות ולתכנן את כל מרכיבי הפרויקט – תמיד יהיו הפתעות (לפעמים גם לטובה). יש להתייחס לפחות לרכיבי העלות הבאים:

- עלות תכנון תב"ע – פנימי/ יזם
  - עלות כ"א לביצוע הפרויקט – פרויקטור, יועץ משפטי, מתכננים וכו'
  - עלויות שדרוג תשתיות מערכתיות ביישוב הישן – אם נדרש
  - מימון ביניים
  - אירועי קליטה/ שיווק
- יש להגדיר את התשלומים שאותם ישלמו הנקלטים ליישוב – אם קיימת אפשרות גבייה או לא.

- עלויות תהליך: אבחונים, ייעוץ משפטי, בדיקות כלכליות
- קביעת עלויות כניסה/ הון אגודה – אם ניתן
- עלות תשתיות ופיתוח – אם קיימת החלטה על ניהול עצמי
- הגדרת מסלול הנחות לבנים חוזרים

לסיכום

- תהליך התכנון והקליטה מורכב ומחייב עבודה מערכתית.
- התשתיות שנבנה בהווה ישפיעו על אופי היחסים הקהילתיים בעתיד.
- האחריות על הובלת תהליכי הצמיחה היא על המנהיגות המקומית.
- במהלך הקליטה ולאחר האכלוס, על היישוב לבצע תהליך בינוי קהילתי, תהליך הבונה את הזהות הקהילתית המתחדשת, תהליך המשלב את מסורות העבר עם הפנים לעתיד.

פרק ב

תכנון פיזי

מושגי יסוד בתכנון פיזי חברתי

מושגי הייסוד המופיעים פה באים להקנות שפה משותפת לכל העוסקים במלאכת הצמיחה הדמוגרפית – המושגים מופיעים לפי סדר הא"ב ולא לפי סדר חשיבותם.

אכלוס - כניסה של משפחות לבתים, למגורי קבע בישוב.

בנה ביתך - כינוי למנגנון בנייה למגורים, להבדיל מבנייה מרוכזת. בשיטה זו כל בית נבנה בנפרד ע"י תושב/ נקלט באופן עצמאי (עפ"י תכנית והיתר תקפים). האחריות לאספקת התשתיות אל מגרשי הבנייה מוטלת על היישוב.

בנייה מרוכזת - שיטת בנייה שבה היישוב מתכנן את יחידות הדיור באופן מרוכז ומאפשר לרוכשים בחירת יחידת דיור מתוך סל דגמים מוגדר.

דמי היוון מופחתים - על פי החלטות מועצת מקרקעי ישראל קיימים שני סוגי הנחה במחיר היוון מגרשי מגורים:

א. הנחות אזור

ב. הנחות בגין זכויות, בחלקת המגורים במושב ו/או בשיוך דירות בקיבוץ - בהתאם למיקום הישוב, סוג המגרש וסוג ההחלטה, מחירי ההיוון נעים בין 0% ל – 91% מערך הקרקע.

דמי השתתפות בהון האגודה - סכום המשולם עפ"י תקנות האגודה השיתופית על ידי משפחות נקלטות בתמורה להשתתפות וקבלת זכויות בהון האגודה ובנכסיה.

היתר בנייה - אישור הניתן על ידי הוועדה המקומית לתכנון ובנייה לבצע עבודת בניה, הריסה או שינוי בשימושים במקרקעין

החלטת מועצת מקרקעי ישראל מספר 1315 - החלטה 1315 (פברואר 14) עוסקת בבנייה למגורים באגודות, ישובים חקלאיים שהם מושב עובדים, כפר שיתופי, מושב שיתופי, קיבוץ או אגודה שיתופית חקלאית. ההחלטה מתקנת את החלטה 1305 הקודמת.

החלטת מועצת מקרקעי ישראל מספר 979 - החלטת מועצת מקרקעי ישראל ממרץ 2007, המאפשרת יצירת "חלקת מגורים" במשק המשפחתי ושיוך דירות בקיבוצים ובמושבים שיתופיים. ההחלטה עודכנה בעקבות פסיקת בג"ץ, והוחלפה בהחלטה שמספרה 1411.

הרחבה קהילתית - שכונה המצויה בסמוך או בתוך שטח כפר ותיק (קיבוץ, מושב וכד') והינה חלק מאותה ישות מוניציפלית, אך לא בהכרח חלק מן האגודה השיתופית המקומית. מערכת היחסים בין ההרחבה הקהילתית ליישוב הוותיק תלויה בהסכם.

השתתפות בהון האגודה - סכום שחבר חדש משלם כחלק מהליך כניסתו לאגודה שיתופית, והמבטא את חלקו בהון האגודה שנצבר עד לכניסתו.

השתתפות בעלויות הפיתוח - השתתפות של משרד השיכון בעלויות התשתיות והפיתוח, על פי חלוקה לאזורי עדיפות ובהתאם לאחוזי השיפוע

זכויות בנייה/ זכויות בנייה בנחלה - הגדרה סטטוטורית בעניין בעלי הזכות לבנות והיקף הבנייה המותר במונחים של מ"ר, גובה בניין ועוד. נקבעות בתב"ע של הישוב.

חזון יישובי - תמונת עתיד יישובית, משותפת בתחומים הפיזי, הכלכלי, הארגוני, החברתי והתרבותי.

טופס 4 - היתר אכלוס, המונפק ע"י הועדה המקומית לתכנון ובניה במועצה האזורית, המאשר שהנכס ראוי למגורים, ומאפשר חיבור הנכס לתשתיות כגון חברת החשמל לספק מים ותקשורת.

יישוב בתת אכלוס - יישוב חקלאי בו מספר המשפחות נמוך ממחצית מספר תקן הנחלות שהוקצו לישוב. הגדרה זו עשויה להשתנות מעת לעת, עפ"י הגדרת משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

יישוב כפרי - יישוב הנמצא במרחב הכפרי, בדרך כלל משתייך מוניציפלית למועצה האזורית.

לוח 2 - לוח 2 הינו נספח לתמ"א 35 ובו רשימת שמות היישובים וכמות יחידות המגורים המאושרת לכל ישוב. התיקון מגדיל את כמות היחידות המאושרות ומשנה את רשימת שמות היישובים.

מוסדות תכנון - הגופים המוסמכים לאשר תכניות. כל תכנית שעורך יישוב / מתיישב מוגשת למוסד התכנון המוסמך על פי חוק, לדון בה ולאשר אותה. מוסדות התכנון כוללים את וועדת התכנון המקומית, וועדת התכנון המחוזית, המועצה הארצית לתכנון ולבנייה ועוד.

מושב עובדים - מושב הוא צורת התיישבות כפרית ייחודית למדינת ישראל, אשר מאגדת קבוצה של תושבים שרבהם חקלאים במסגרת כלכלית שיתופית. המשתתפים במסגרת

המושבות מכונים חברים. בניגוד לקיבוץ ההיסטורי, המשפחה מהווה במושב יחידה כלכלית עצמאית הפועלת במסגרת כללי עזרה הדדית. לכל חבר מושב מוקצית חלקה, אשר במרבית המקרים משמשת לחקלאות. כיום, בחלק מן המושבים מתגוררים אנשים נוספים, שאינם חברים במסגרת השיתופית והם מכונים תושבים. תנועת המושבים והתנועה הקיבוצית הן התנועות ההתיישבותיות הגדולות בישראל. רוב המושבים בארץ קיבלו אדמות שהוקצו להם על ידי מוסדות המדינה (או מוסדות היישוב, לפני קום המדינה). רבים מהם מגדלים במושב דור שלישי של צאצאים, אך מבחינה קניינית - האדמות שייכות למדינה, ומוקצות לתושבים לעיבוד חקלאי.

פיתוח בר קיימא - פיתוח בר קיימא הוא פיתוח המתחשב בצרכים של הדור הנוכחי מבלי לפגוע ביכולת של "הדורות הבאים לספק את צורכיהם" (דוח ברונטלנד, הוועדה העולמית לסביבה ופיתוח, 1987)

פרוגרמה תכנונית - פרוגרמה של שכונה חדשה קובעת את היקפה מבחינת מספר יחידות דיור, הקרקעות המופנות לשטחי ציבור פתוחים, למוסדות ציבור ולשירותי קהילה. הפרוגרמה מתבססת הן על גודל השכונה והן על מיקומה ותפקודה במרקם היישובי. הפרוגרמה קובעת גם את היקף שטחי המסחר (שטח מגרש ושטח בנוי) ואת חלוקתו בין המרכז השכונתי לבין מרכזי משנה קטנים, אם הם נדרשים.

קו כחול - גבולות התב"ע של היישוב

קליטה ב'קו הכחול' - קליטת חברים חדשים לקיבוץ למגורים בתוך שטח המחנה - להבדיל מקליטה להרחבה קהילתית.

רשות מקרקעי ישראל - הרשות המנהלת את הקרקעות שבבעלות המדינה, בבעלות רשות הפיתוח ובבעלות הקרן הקיימת לישראל.

שובל עירוני-כפרי - הטבעת של יישובי המרחב הכפרי הצמודה למוקד עירוני גדול. אזור זה עובר את התמורות המהותיות ביותר ונמצא תחת תחרות גוברת על קרקע ועל שימושי קרקע.

שטחי משבצת - כלל השטח המוכר לדורות לאגודה השיתופית החקלאית. גודלו המקורי נקבע עפ"י תקן הנחלות.

תב"ע - תוכנית בניין ערים – תוכנית המאושרת ע"י ועדות על פי חוק התכנון והבניה ומגדירה את שימושי הקרקע המאושרים בתחומה. תוכנית זו מסמנת את תחום הבניה למגורים ומבני ציבור ('קו כחול') ביישוב.

תב"ע מפורטת / תוכנית מפורטת - תב"ע שרמת הפרוט בה כוללת מעבר לייעודי הקרקע גם את זכויות הבנייה. תוכנית מפורטת היא תנאי לקיומו והוצאתו לפועל של תכנון מפורט. **תכנון מפורט או תכנון מפורט לביצוע** - מתייחס לתכנון הנדסי ו/או אדריכלי, המותאם להוצאת התכנון אל הפועל.

תכנית אב - תוכנית אב היא מסמך אסטרטגי הבא לשקף מגמות וחזון לצמיחת היישוב כחלק מהאזור. תוכנית האב מתווה מגמות לפיתוח תשתיות ושירותים, מהווה בסיס ליצירת הסכמה בין בעלי העניין כגון משרדי ממשלה, רשויות מקומיות וחברי היישוב.

תמ"א 35 - תכנית מיתאר ארצית, אשר בין היתר קובעת את כמות יחידות הדיור המקסימליות ביישובים הכפריים.

תהליך תכנון

שלב א – קבלת החלטות

בתחילתו של התהליך יש לקבל החלטות רבות אשר יכריעו את עתיד התכנון והוא זה שישפיע על עתיד היישוב.

החלטות בנושאים תכנוניים:

- גודל המגרשים (תמהיל מגרשים, ישוב רב דורי)
- גודל וצורת הבית, גובה הבנייה, אחידות
- מכנה משותף עם הבתים הקיימים
- שימוש במבנים קיימים, פינוי בינוי
- זיקה בין שכונת המגורים החדשה לישנה
- הימנעות מגדרות גבוהות, קירות תמך גבוהים
- כבישים, שבילים וחניות
- צורת הבניה: בנה ביתך, בניה משותפת, בניה מרוכזת, משולב

החלטות בנושאי מימון:

- מי מממן את תכנון התב"ע והתכנון המפורט? היישוב, היזם, המועצה, משב"ש?
- מי מבצע את התשתיות הציבוריות? היישוב עצמו, יזם, משב"ש, חכ"ל, יזם+חכ"ל
- מי מבצע את פיתוח שטח בפנים המגרש? יזם, חכ"ל, עצמאי
- מי מממן שדרוג תשתיות ביישוב הישן, הגדלת קיבולת מערוכות תומכות

החלטות אלה הן החלטות גורליות וישפיעו על אופי התכנון, גמישותו, עלויות והתפתחות הפרויקט והיישוב בכלל.

שלב ב – הכנת פרוגרמה

לאחר שהתנאים לתכנון ברורים יש לגשת להכנת הפרוגרמה – ממנה תתוכנן תב"ע (במידה ונדרשת) או יגזרו תכנונים מפורטים.

פרוגרמה הצד הפיזי:

לימוד מצב קיים:

- תכניות קיימות
- מדידה עדכנית
- פערים בשטחי ציבור

נתונים נדרשים לתכנון:

- אוכלוסיית יעד- היקף יח"ד
- מבני ציבור- שימושים, שטחים והיקפי בנייה
- אופי התעסוקה - שימושים, שטחים והיקפי בנייה
- שטחים פתוחים
- תשתיות ציבוריות: דרכים, תשתיות זורמות וכו'
- ספורט

פרוגרמה הצד החברתי קהילתי:

נתונים נדרשים לתכנון:

- זיהוי הצביון הייחודי ושמירה על אופי היישוב
- הערכים
- סיפור המקום
- שינויים דמוגרפיים (צמיחה, הזדקנות, רב דוריות)
- צריכת שירותים משתנה ומגוונת
- מרחב ציבורי פתוח (חיבור בין הוותיק לחדש)
- משאבי המקום החברתיים קהילתיים
- ניצול התהליך להגברת הזהות והגאווה המקומית של חברי היישוב
- תקנון בינוי פנימי (רשות/חובה)

שלב ג' - הכנת תב"ע ו/או תכנון מפורט

- השגת מימון
- בחירת צוות מתכננים
- למידת הפרוגרמה
- תכנון
- הגשה לוועדה מקומית - תיקונים
- הגשה לוועדה מחוזית – התנגדויות, תיקונים
- אישור תב"ע (תשריט + תקנון)

תכנון מפורט – יבוצע כל פעם לשלב רלוונטי, אם הצמיחה המתוכננת היא רב שנתית.

- תכנון מפורט – מים וביוב, כבישים, חשמל ותקשורת, פיתוח
- הוצאת היתר תשתיות
- יציאה למכרז
- בחירת קבלן
- ביצוע בהתאם להחלטות הראשוניות

פרק ג

תהליך קבלה ליישוב

תהליך קבלה להרחבה קהילתית

*תהליך זה תקף גם לגבי קניית בית קיים

שלב א' - הכרות עם הישוב

בשלב זה יוכלו המועמדים לקבל מידע, ממקור ראשון, לגבי אורח החיים ביישוב, גילאי הילדים, מוסדות החינוך, עלות השימוש בהם וכד'. ברוב היישובים יתבקשו המועמדים להגיע לראיון היכרות ואולי גם לאירוח אצל מספר משפחות. שלב זה נועד לצורך תיאום ציפיות הדדי למועמדים ולחברי היישוב.

שלב ב' - אבחון במכון

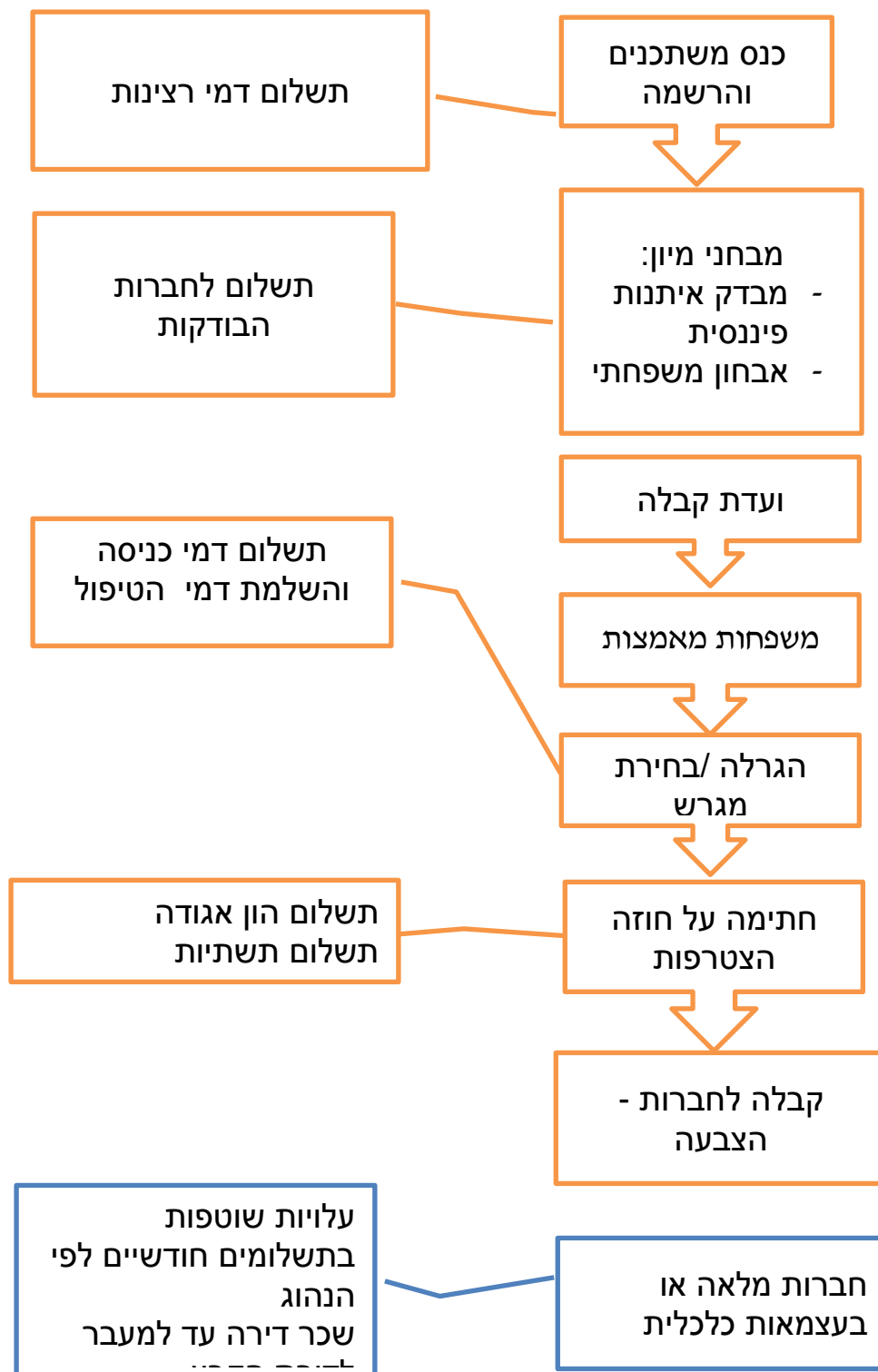
עפ"י הנחיות רשות מקרקעי ישראל, על המועמדים לעבור אבחון התאמה חברתית במכון אבחון מוכר שאותו בחרה מועצת היישוב. תוצאות האבחון מועברות לנציגי הוועדה האזורית או היישובית.

שלב ג' - ועדת קבלה אזורית

לסיום יגיעו לוועדת הקבלה האזורית שם יעברו ראיון היכרות. החלטת ועדת הקבלה מגיעה בדואר. הוועדה מורכבת מנציג המועצה האזורית, נציג היישוב, נציג התנועה המיישבת ונציג החטיבה להתיישבות. קיימת למועמד זכות ערר, במקרה שנדחה ע"י הוועדה. התהליך כולו אורך כמה חודשים בהתאם לסוג הקליטה, להיערכות היישוב ולקצב המועמדים.

תהליך קבלה ל "קו כחול"

שלב א' – כנס מתעניינים והרשמה

בשלב זה יוזמנו כל המשפחות המתעניינות לכנס קליטה כללי שבו יוסבר באופן מפורט על תהליך הקליטה ואופן הקליטה ליישוב.

הכנס יכלול פרוט של מתווה הקליטה, עלויות, קצב, אופן הבנייה ומהן הדרישות מחבר באגודה.

בתום הכנס תתאפשר הרשמה למשפחות שיהיו מעוניינות להמשיך בתהליך הקבלה.

שלב ב' – אבחונים חיצוניים

בשלב זה יופנו המשפחות קודם כל לבחינת איתנות פיננסית על מנת לבדוק את יכולתם הכלכלית לבנות בית ולהתקיים ביישוב. כל יישוב יגדיר את דרישות הסף אותן הוא מחייב לצורך המשך התהליך – הון עצמי, פנסיה, יכולת התפרנסות שוטפת, קיום ביטוחים, בטחונות וכו'. על הבדיקה להתבצע ע"י ר"ח חיצוני.

אך ורק לאחר קבלת תשובה חיובית יופנו המשפחות למכון אבחון חיצוני לצורך אבחון משפחתי.

שלב ג' – ועדת קבלה

לאחר קבלת תשובות חיוביות מהאבחונים החיצוניים, תוזמן המשפחה לראיון עם ועדת הקבלה של היישוב. בראיון יוסבר למשפחה על היישוב ועל המצופה מהם והם ישאלו שאלות על מנת ללמוד האם הם מתאימים לחיי הקהילה עפה העקרונות שנקבעו. כל מראיין יציין את התרשמותו מהמשפחה על בסיס פרמטרים מובנים. ועדת הקבלה תגבש המלצה לגבי המשך התהליך עם המשפחה.

ביישוב שבו יש מגבלת קליטה – יבוצעו הראיונות לכל המשפחות ורק לאחר מכן תגובש המלצה לגבי המשפחות אשר ימשיכו בתהליך.

שלב ד' – משפחות מאמצות

לאחר קבלת המלצת ועדת הקבלה – יוצמדו המשפחות הנקלטות למשפחות וותיקות ביישוב על מנת ללמוד להכיר את היישוב דרך האנשים החיים בו.

אם בסוף התקופה המשפחות יהיה מעוניינות להיקלט ליישוב – יתחילו התהליכים הפורמליים.

שלב ה' – שלבים פורמליים

- בחירת מגרש מתוך מתחם מתוכנן לבנייה – אם יש קבוצת משפחות תתבצע הגרלה על סדר הבחירה.
- הסדרת כל התשלומים הנדרשים וחתימה על הסכמי הצטרפות.
- היישוב יפרסם לחברים דף מידע לגבי המשפחות הנקלטות והם יבואו להציג את עצמם באסיפת החברים לפני ההצבעה על קבלתם לחברות באגודה – שתתבצע בקלפי.

פרק ד

בניית בית – מדריך לבונה

בונים בית במטה אשר

בשעה טובה עברתם את ועדות הקבלה, והחלטתם להצטרף לאחד היישובים במטה אשר וכעת אתם לקראת בניית בית הקבע. על מנת להקל עליכם את תהליך בניית הבית, הכנו בעבורכם אוגדן שבו המסמכים ותרשימי הזרימה המסבירים כל שלב בדרך. יתכנו גם שינויים ומומלץ להתעדכן, אנו נעשה כל שביכולתנו על מנת שהמידע יהיה עדכני ורלוונטי.

אחריות המועצה

המועצה אחראית על בקרה, תכנון ופיקוח על ביצוע התשתיות הציבוריות, בהתאם לתוכנית המאושרת ועפ"י סטנדרטים מקצועיים, הביצוע ע"י החכ"ל. ישנם יישובים שבהם הפיתוח מתבצע באחריות היישוב עצמו.

תהליך רכישת המגרש ובניית הבית

הסכם משתכן - יישוב

ייחתם עם היישוב ויגדיר את מערכת היחסים בין המשתכן והיישוב בתקופת הבניה ולאחריה. לכל יישוב הסכם משלו עליו יחתום עם המשתכן.

בחירת מגרש

בעת הסדרת התהליכים הפורמליים והחוזיים מול היישוב יבחר המשתכן מגרש מתוך ההיצע הקיים ביישוב וע"פ שלבי ההתקדמות שהוחלטו. ברוב היישובים מדובר בקבוצת משתכנים ולכן מתבצעת הגרלה. ישנן שתי אופציות לביצוע הגרלה:

1. הגרלת מגרש ספציפי
2. הגרלת סדר הבחירה

תשתיות ציבוריות

בישובים בהם החברה הכלכלית מפתחת את התשתיות הציבוריות - המשתכן יפנה לחכ"ל להסדרת התשלומים והכנת כל המסמכים לקראת העברה לרמ"י לרכישת המגרש.

רכישת מגרש (מתבצעת מול רמ"י)

לאחר שהמשתכן סיים את התהליך מול הישוב, והחכ"ל הוא מופנה לרשות מקרקעי ישראל לפתיחת תיק. הרשות מוסרת למשתכן שובר לתשלום. לאחר התשלום ישלח ע"י הרשות שמאי להערכת מחיר הקרקע ויועבר למשתכן הסכם פיתוח לתשלום. בשני המקרים יש לשים לב למועד התשלום, במידה ולא משלמים המערכת נסגרת ויש לפנות מחדש לרשות לקבלת שובר חדש. עם הפניה לרשות יש להצטייד בטפסים הבאים:

1. הסכם משתכן ישוב
2. תצהירים לרשות של המשתכן – ישוב ומועצה
3. אישור ועדת הקבלה
4. מפת מדידה המציינת את מיקום המגרש.

תכנון הבית

אם הבנייה נעשית בשיטת בנה ביתך התכנון יבוצע ע"י אדריכל שבחרתם. לפני ההתקשרות עם אדריכל רצוי להעלות את כל הצרכים והרצונות שלכם ולהגיע מגובשים. להכין את כל החומרים הנדרשים, מפות מדידה ועוד.

הגשת התוכניות לוועדה המקומית לתכנון ובניה

את תכניות ההגשה המוכנות (גרמושקה) יש להגיש לוועדה המקומית ולוודא שיש בידכם את כל המסמכים הנדרשים ובין היתר המסמכים הבאים:

- חתימת האדריכל ומהנדס על התוכניות.
- מדידה עדכנית.
- חתימת הישוב (תנאי מקדים לחתימת רמ"י).
- חתימת רשות מקרקעי ישראל.

- חתימת הג"א על התוכנית ואישור מיקום הממ"ד
- חתימת מהנדס המועצה
- אישור מחלקת הגביה של המועצה על תשלום אגרות והיטלים וצ'ק בטחון במידה ויהיו נזקים בתשתיות
- חתימה על הסכם לפינוי פסולת בניין
- אישור בדיקות חוזק בטון

*רשימה זו היא חלקית ומתעדכנת מעת לעת - רשימה מעודכנת ניתן לקבל ממזכירת הוועדה המקומית או באתר הוועדה - <http://mta.bartech-net.co.il/form.aspx>

בדיקת בקשה להיתר בניה

- המבקש /עורך הבקשה מגיש את הבקשה באתר משרד הפנים (בהתאם לרפורמה החדשה) ומקבל מספר בקשה
- הבקשה נבדקת עפ"י תכניות בניין עיר, חוק התכנון והבניה וכו' ע"י בודקת התוכניות ומהנדס הועדה
- בודקת התוכניות מכינה גיליון דרישות לבקשה ומשבצ/ת את הבקשה לדין בישיבת רשות רישוי או במליאה.
- בקשות אשר מבוקשת בהם הקלה / שימוש חורג, התנגדויות, מבני ציבור או כל בקשה אחרת שמהנדס הועדה רואה לנכון ידונו בישיבת מליאת הועדה לתכנון ובניה ויפורסמו ע"פ חוק.
- הועדה דנה בבקשה ומקבלת החלטה לאשר בתנאים/להשהות/לדחות/להוריד מסדר היום .
- בודקת התוכניות מכינה את פרוטוקול הישיבה (הכולל גיליון דרישות) בהתאם להחלטות שניתנו.
- הפרוטוקול מופץ למבקש/מתכנן הועדה ע"י מזכירת הועדה

- המבקש/העורך ממציאם לבודק/ת התוכניות את כל התנאים המבוקשים בגיליון הדרישות.
- בודק/ת התוכניות מוודא/ת כי הדרישות אכן מולאו ומכינה את הבקשה להדפסת היתר.
- הבקשה מועברת למזכירת הועדה אשר מכינה אגרות בניה ומדפיסה את ההיתר.
- הבקשה מועברת למהנדס הועדה + יו"ר הועדה אשר חותמים על ההיתר .
- מזכירת הועדה מודיעה למבקש ע"י מכתב / טלפונית כי ההיתר מוכן.
- המבקש משלם אגרות בניה ומקבל את היתר הבנייה המיוחל.

בחלק מהיישובים קיים תקנון בנייה עצמית פנימי הנעקף ע"י היישוב עצמו מעבר לדרישות הוועדה – אנא התעדכנו אצל הגורמים הרלוונטיים האם קיים תקנון כזה ביישוב בו אתם בונים.

בניית הבית

יש להקפיד לבנות לפי ההיתר שהתקבל. במידה ורוצים לשנות משהו בתכנית יש לחזור לוועדה המקומית ולהגיש תכנית שינויים. לא מומלץ לערוך שינויים ללא קבלת אישור מוסדר הדבר עלול לגרור אחריו עלויות נוספות ואיבוד זמן מיותר.

יש לתאם עם אחראי הבניה בישוב מקום לפינוי אדמה עודפת.

יש לוודא כי הקבלן מפנה את פסולת הבניין לאתר פינוי מוסדר ולבקש ממנו להעביר אליכם את תעודות הכניסה, הרשומה על שמכם.

חיבור זמני למערכת החשמל

ניתן לקבל חיבור זמני למערכת החשמל (טופס 2) עם קבלת ההיתר. לפני הפניה לחברת החשמל יש לפנות למחלקת הגביה לגבי הסדרת התשלום, עבור חיבור לחשמל ועבור בדיקות ועבודות בפועל.

סיום בניית הבית ואכלוס

סיום עבודת הבניה וניקוי השטח ופיתוח בהתאם לתוכנית שאושרה בוועדה המקומית בהיתר הבניה.

יש לוודא שהשטח כולו נקי, כולל מגרשים סמוכים, שצפ"ים, מדרכות וכבישים. יש לתקן תשתיות ציבוריות סמוכות במידה וניזוקו במהלך הבניה.

הגשת בקשה לקבלת טופס 4

טופס 4 הוא מסמך המתיר לאכלס את הבית ולחברו לתשתיות קבועות.

אכלוס הבית לפני קבלת טופס 4 מהווה עבירה על חוקי התכנון והבניה.

דרישות לטופס 4 כוללות בין היתר את הדרישות הבאות:

- הצהרת המתכננים על ביצוע הבית לפי ההיתר- נדרשת חתימת האדריכל והקונסטרוקטור והאחראים לביצוע שלד ולביקורת על המבנה.
- אישור הג"א לתקינות הממ"ד (חלון, בטון, דלת).
- העברת תעודות על פינוי פסולת לאתר מוסדר.
- אישור מזכיר היישוב - בבניה בקו כחול.
- אישור מחלקות במועצה:

1. מחלקת תברואה - ניקוי שטח הבניה, הטמנת הפסולת באתר מוסדר, פח אשפה ביתי.

2. מחלקת אחזקת ביוב - אישור חיבור למערכת המרכזית.

3. מחלקת הנדסה - העדר פגיעה בתשתיות ציבוריות, ביצוע חניות כנדרש, פינוי פסולת ועודפי עפר.

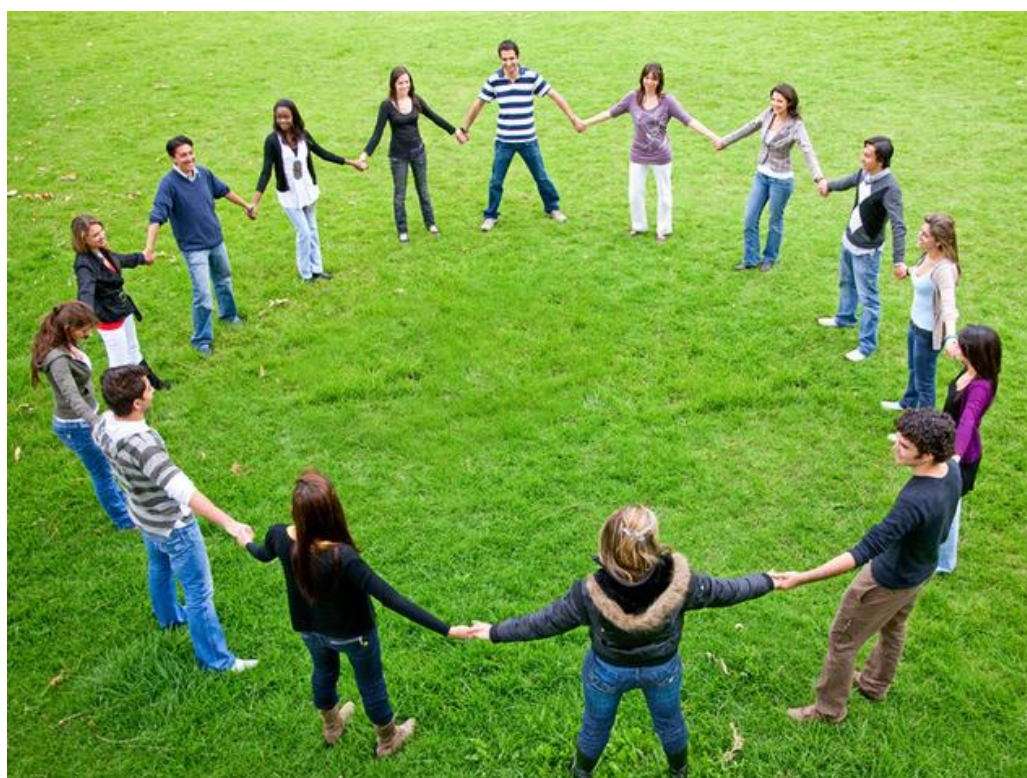
- אישור המבנה ע"י מחלקת הפיקוח - בדיקת התאמה בין המבנה לתוכניות שהוגשו.

- קבלת טופס 4 – לאחר קבלת כל האישורים יתקבל טופס 4.

- חיבור חשמל קבוע - עם סיום העבודות וקבלת כל האישורים יש לפנות שוב לחברת חשמל כדי שתחבר את הבית לחיבור קבוע. חברת חשמל תשלח בודק מטעמה לביצוע הבדיקות הנדרשות ותקינות החשמל בבית. בתום הבדיקה יחובר הבית למערכת החשמל באופן קבוע.

פרקה

קליטה ביישוב

קליטה ביישוב

תהליך הקליטה ביישוב אינו מתייחס רק למעבר הפיזי אל הישוב ואינו מסתיים עם הגעת הנקלט לביתו בישוב, אלא נמשך לאורך מספר שנים לאחריו. בפרק זמן זה מעצב הנקלט את חייו המשפחתיים והקהילתיים בישוב ובאזור. שביעות רצונו והסיבה שהוא יבחר להישאר תלויה בהעמקת שורשיו באזור ובתחושת השייכות שהוא מפתח. בסופו של יום, מה שישאיר את הנקלטים ויחזק את אחיזתם כאן יהיה השתלבותם בקהילה על כל היבטיה. ישוב הממקד את מאמציו ביצירת הקהילה המתחדשת ובחיזוק תחושת השייכות של הנקלטים יצליח לייצר קהילה אחת חסונה.

תהליכים פסיכולוגיים במעבר

מעבר כרוך בחוויה משברית. המשבר נובע כתוצאה ממגוון של שינויים המתרחשים בעת ובעונה אחת:

שינוי תעסוקתי - חלק נכבד מהזהות העצמית שלנו קשור בזהות התעסוקתית. כשזו מתערערת, חל ערעור בכלל זהותנו. המחסור בתעסוקה, שינוי תעסוקתי של שני בני הזוג, או אחד מהם, עשוי לחולל שינוי בתפיסת הערך העצמי ולהוריד את הביטחון.

שינוי במערכת הציפיות - הבנה והגדרת ציפיות מחודשת, שינוי בנורמות, בתרבות, בהרגלים מצריך למידת תפקידים חדשה במשפחה ובקהילה.

שינוי ברשתות התמיכה - אובדן של מרבית רשתות התמיכה - משפחה מורחבת, שכנים, עמיתים לעבודה, צורך בייצור רשתות תמיכה חדשות.

בכל מעבר המשפחה עוברת חמישה שלבים בדרך אל ההסתגלות. האופן בו תעבור המשפחה את השלבים השונים תלוי במשאבים הרגשיים והאחרים של המשפחה להתמודדות עם משבר ובמידת הרציפות שיצליחו לשמר מהמקום אותו עזבו. כמו כן, ברמת התמיכה לה תזכה המשפחה בקהילה החדשה.

שלב א' - שכרון החופש (קפה קפה)

לאחר חודשים ארוכים של התלבטות, יש הקלה בקבלת ההחלטה לעבור ליישוב. המשפחה נוטה להדחיק את הקשיים במטרה לחזק את ההחלטה. בתקופה זו חווה המשפחה את המקום החדש כמקום מושלם - "גן עדן", "צימר", "כולם מחייכים". שלב זה נמשך כמה ימים עד כמה חודשים. הקהילה הקולטת - גם היא באופוריה על המצטרפים החדשים, יש תחושה שהסיטואציה חגיגית ומושלמת.

שלב ב' - מפגש עם תסכולים

כאשר נכנסים לשגרת החיים, כמובן שפוגשים גם את הקשיים. בשלב זה מתחילים הגעגועים למה שנשאר מאחור: חברים, משפחה, עבודה. כל הפונקציות טרם נבנו מחדש. לעיתים אין עדיין פרנסה יציבה, מה שיוצר תחושת תלישות וכן קושי לעמוד בהוצאות הרבות - מיסים גבוהים, משכנתא, בנייה, חינוך וכד'.

אובדן מעמד ותפקיד - פתאום הופכים להיות "החדשים", אלה שלא בקיאים ברזי המקום, בנורמות המקובלות. מאבדים מעמד חברתי ויוקרה.

קשיי הסתגלות - טרם נוצרו רשתות תמיכה במקום החדש, תחושה של בדידות.

המתבגרים - עוברים תקופת אבל. איש לא נתן להם לבחור את המעבר. הם קיבלו את ההחלטה של הוריהם ונאלצו, בגיל מסובך גם כן, להיפרד ממעמד חברתי, ממקום מבוסס בלימודים, מהרגלים, ממקום מוכר. הם מגלים בשלב זה סימני אבל ומצוקה - הסתגרות, כעס וחרטה.

הילדים הקטנים - מתחילות להתעורר בעיות התאקלמות בגנים החדשים, כל הקשיים נורמטיביים ורגילים במעבר. אבל יש לזכור שההורים נאלצים להתמודד עם הקשיים בתוך רצף שלם של אובדן ושינויים.

בשלב זה נפגשים הנקלטים עם לא מעט תסכולים, אך עדיין יש משאבי התמודדות והסברים רלוונטיים לקושי אשר מאפשרים טיפוח התקווה לעתיד קל יותר.

שלב ג' - ההכרה באובדן

יש לזכור שבכל מעבר, גם אם הוא נעשה תוך השלמה מוחלטת, המשפחה משאירה משהו מאחור: חיים קודמים, חברים, סדר יום, משפחה מורחבת, מקומות בילוי, הרגלים וכו'. כחלק

מתהליך הפרידה, חשוב שהנקלטים יוכלו להתאבל על החלקים שנשארו מאחור, בטרם יבנו את חייהם במקום החדש. צורת האבל תשתנה מאדם לאדם, ובשלב זה נפגוש תגובות של הסתגרות, עצב, כעס, צורך להאשים, בלבול וחוסר שקט. הקהילה הקולטת - נמצאת בחוסר אונים מול הנקלט הכועס, הממורמר, העצוב. התסכול גובר נוכח המאמצים שהושקעו בקליטה. הקהילה הקולטת גם מתאבלת על הפנטזיה של "גן עדן" על היישוב המושלם, ומגיבה בלחץ אל מול תגובות האבל של הנקלטים. בשלב זה לוקים שני הצדדים בהרהורי חרטה.

שלב ד' - התלכדות

בשלב זה זקוקה המשפחה להרבה תמיכה, אמפטיה והזדהות. הם מבוהלים מתגובת האובדן, ומחפשים עידוד - "גלגל הצלה". את התמיכה הם מוצאים בקרב אנשים שעוברים תהליך דומה – הנקלטים האחרים. איתם יש להם נושאים משותפים - משכנתא, בעיות עם הקבלן, קשיי הסתגלות וכו'. הנושאים המשותפים עוטפים ומנחמים מעט והנקלטים מתלכדים בינם לבין עצמם.

הקהילה הקולטת בשלב זה נמצאת בפאניקה, "לא לשם כך הלכנו למהלך של קליטה". החשדנות של הנקלטים, הבעת אי האמון וההתלכדות יוצרות תחושה של "מחנות", והאווירה מתוחה ומתסכלת.

שלב ה' - השלמה והסתגלות

כעבור תקופה ודווקא דרך הקשיים, מגייסת המשפחה משאבי התמודדות ויוצרת לעצמה רשתות תמיכה חדשים, מיטיבה להכיר את הנורמות והכללים ובדרך כלל מסתדרת בפן התעסוקתי. הילדים מסתגלים גם כן. תחושה של השלמה והסתגלות לבית החדש.

ועדת קליטה

הקהילה משקיעה מאמצים רבים בכדי לדאוג למצטרפים חדשים כגון: תכנון, שיווק, תשתיות פיזיות, הכרות ובחינת מועמדים. יש צורך באנשים טובים ורבים שיתנו ממצא, ניסיונם וכישוריהם.

השלב האחרון בהשלמת המהלך הוא מאתגר ביותר ונמצא באחריות ועדת קליטה. הוועדה דואגת לחבר את הנקלטים החדשים לתוך הקהילה בצורה מיטבית. ללא דאגתה, פעולותיה והצלחתה נפגם ערכם של השלבים הקודמים. מצטרפים חדשים שלא יתאקלמו כנדרש לקהילה ספק אם יישארו בה. מעבר לכך משפחות חדשות המנותקות מהישוב או קהילה מפולגות מעיבות על החוסן הקהילתי ומקשות על ניהול הקהילה. תהליך הקליטה מהווה גורם משמעותי בעיצוב דפוסי התפתחותה של הקהילה העתידית.

מטרות הוועדה:

- עיצוב מדיניות קליטה והתאקלמות בישוב
- הסדרה, טיפול והובלה של תהליך קליטת משפחות לישוב, הן בהרחבה והן בישוב הוותיק
- קידום וסיוע בשילוב המשפחות החדשות בקהילת הישוב
- יצירת אינטגרציה בין וותיקים לחדשים

תפקידי הוועדה:

- ליווי המשפחות וקיום קשר שוטף עמן עד לקליטה מיטבית - מיד עם תום תהליך הקבלה לישוב, טרם הגעתן ליישוב, עם הגעתן ליישוב ולאורך זמן
- בניית תכנית קליטה פרטנית למשפחות הנקלטות
- הפניית הנקלטים לשירותים המקומיים והאזוריים השונים, הרלוונטיים אליהם
- הפקת אוגדן מידע יישובי לנקלט
- גיוס מתנדבים ובעלי תפקידים מקרב הקהילה לטובת תהליך הקליטה
- קידום אירועים משותפים לנקלטים החדשים ולוותיקים בישוב

- שיתוף פעולה עם וועדות, בעלי תפקידים והגופים השונים ביישוב בכל הנוגע לתהליך הקליטה - ועדת היכרות/קבלה, צוות צמיחה דמוגרפית, שיווק ומנהל הקהילה
- דיון בצרכים ובכוחות של היישוב בכל הנוגע לקליטה ליישוב והעברת המלצות לגוף המטפל (צוות צמיחה דמוגרפית, ועד ההנהלה וכו')
- הצפת סוגיות קהילתיות ויישוביות הנוגעות לקליטה בפני הנהלת היישוב והקהילה.
- השתתפות בהכשרה אזורית רלוונטית

תכנית עבודה שנתית

ועדת קליטה נדרשת להכין תכנית עבודה שנתית שכוללת התייחסות לכל שלבי הקליטה מרגע הגעת המשפחה ליישוב. חשוב שמעבר לאחריות של ועדת קליטה, על הובלת התוכנית, יגויס שיתוף פעולה עם ועדות רלוונטיות אחרות וכן הפעלה של כמה שיותר פעילים מהקהילה, ותיקים ונקלטים כאחד.

על התכנית להיות מחולקת לשלושה חלקים עיקריים:

1. תכנית קליטה אישית למשפחה:

- קבלת פנים חמה ביום ההגעה
- משפחה מאמצת
- יידוע הקהילה על הגעת משפחה חדשה
- פגישות היכרות עם בעלי תפקידים בתחומי קהילה, ניהול, חינוך, תרבות ועוד
- היכרות עם השירותים השונים בקהילה
- ערכת קליטה הכוללת הסבר על היישוב, מבנה שלו ארגוני ופיזי, השירותים הניתנים ביישוב ובאזור, ספר טלפונים, חוברת צח"י, חוברת לתושב של המועצה וכד'.
- ליווי לאירועים בקהילה

2. סדנאות ומפגשי קליטה במהלך השנה:

- היכרות של הנקלטים והקולטים עם השלבים בתהליך הקליטה
- סדנת קליטה חווייתית למשפחות המאמצות ולנקלטים (עם אפשרות לחברי קהילה נוספים)

- מפגשים חברתיים על פי תחומי עניין עם מגוון מחברי הקהילה (לדוגמא- קבוצת ספורט, מועדון חברתי להורי וילדי הגיל הרך) חשיבה וארגון ע"י צוות הטרוגני
- הפנינג/אירוע חברתי משותף לכלל הקהילה בנושא הקליטה (לדוגמא- כנס קליטה) חשיבה וארגון ע"י ועדת תרבות ופעילים נוספים
- טיול משפחות

3. תהליכי הערכה ובקרה על הקליטה:

- בקרה תקופתית על פעולות ועדת קליטה
- דיווח הנקלטים על שביעות רצונם מקליטתם בקהילה

פעולות מוצעות לוועדה קליטה לפי 3 תקופות

עקרונות פעולה	לפני ההגעה לשוב	ברגע ההגעה	לאחר התמקמות ראשונית
קשר מתמשך ומגוון	<ul style="list-style-type: none"> - כתובת אחת לקשר - תמיכה והכוון בתהליך בניית הבית - הכנסה לקבוצת התפוצה של הקהילה (בדוא"ל, בפייסבוק, בדואר, ב-sms) - הזמנה לאירועים קהילתיים 	<ul style="list-style-type: none"> - קבלת פנים ביום ההגעה עם שלט ברוכים הבאים ושי סמלי - סיור בישוב - אוגדן מידע - מתן מידע מעודכן וסדור על הישוב והשירותים השונים הניתנים בישוב ובסביבתו 	<ul style="list-style-type: none"> - בקרה על תהליך הקליטה - צרכים, מחשבות ורגשות.
יחס אישי	<ul style="list-style-type: none"> - כתובת אחת לקשר - קשר טלפוני מידי פעם (כולל תיעוד) להבעת עניין, הכוון ומעקב אחר ההתקדמות. 	<ul style="list-style-type: none"> - משפחה מאמצת. - חיבור לבעלי תפקידים רלוונטיים בוועדות השונות. 	<ul style="list-style-type: none"> - משפחה מאמצת- בדיקת תדירות וטיב הקשר. - הרחבת הקשרים - עידוד הכרות עם משפחות נוספות.
שילוב חברתי ומאורחים לשותפים	<ul style="list-style-type: none"> - כתיבה לקהילה על הנקלטים. - אירוח אצל מגוון משפחות להכרות מקדימה. - הזמנה לאירועים קהילתיים. 	<ul style="list-style-type: none"> - כנס קליטה חגיגי לכלל הקהילה שבו מציגים את המשפחות החדשות. - ברור תחביבים וחיבור לאנשים המתעניינים באותם תחומים. 	<ul style="list-style-type: none"> - שילוב אקטיבי במערך הפעילים בישוב- חיבור לחוזקות וכישורים של הנקלטים בגיוסם לוועדות. - מפגשים קהילתיים המאפשרים הכרות בינאישית.
עקרונות	לפני ההגעה לשוב	ברגע ההגעה	לאחר התמקמות

פעולה		ראשונית	
שיתוף הקהילה	<ul style="list-style-type: none"> - כתיבה לקהילה על הנקלטים עם פירוט- עיסוקים, גילאי ילדים ותחביבים. - גיוס משפחה מאמצת. 	<ul style="list-style-type: none"> - תליית שלט ברוכים הבאים. - כתיבה לקהילה על הגעת הנקלטים, מקום המגורים שלהם ופרטי התקשרות. - הכנת השכנים לקראת הגעתם. - עידוד הקהילה לבקר בשבועות הראשונים. 	<ul style="list-style-type: none"> - עידוד המשפחות המאמצות- קבלת פידבק וכלים. - עדכון הקהילה בתהליך הקליטה.
קשר עם ועדות אחרות	<ul style="list-style-type: none"> - עדכון הוועדות בצפי לתאריך ההגעה ובהערכות הנדרשת. 	<ul style="list-style-type: none"> - עדכון הוועדות הרלוונטיות על הגעתם וחיבור הנקלטים לבעלי תפקידים. - שיתופי פעולה לקיום כנס קליטה. 	<ul style="list-style-type: none"> - שיתופי פעולה לקיום מפגשים קהילתיים. - התעדנות בוועדת חינוך על קליטת הילדים במסגרות.
סדר, ארגון ותיעוד	<ul style="list-style-type: none"> - איסוף פרטים על הנקלטים. - צילום ההרחבה המתפתחת. - מעקב אחר התקדמות בניית הבית. - העברת צפי הגעת ילדים למערכות החינוך. 	<ul style="list-style-type: none"> - צילום פריקת הארגזים. - תיעוד מעקב אחר תהליך הקליטה של כל משפחה - שיחות, ביקורים ומעורבות. 	<ul style="list-style-type: none"> - בקרה - בדיקת מצב קליטת המשפחה.

טיפים לקהילה הקולטת

צוות קליטה מגובש (המופרד מפונקציות קליטה אחרות) - תפקידו של צוות זה להיות מודע לשלב הרגשי שבו נמצאת המשפחה ולהיות פתוח להקשבה, אמפתיה, מתן תמיכה ועזרה ללא שיפוטיות. חשוב לתת מקום גם לרגשות הקשים שעולים. על הצוות להיות בקשר רצוף עם המשפחות, לערוך ביקורי בית ולזהות גם את המקרים הקיצוניים הזקוקים לעזרה נוספת.

מידע - יש לחשוף בפני הנקלטים את כלל השירותים הקהילתיים והאזוריים שקיימים וליצור נגישות לשירותים אלה. מידע פתוח וזורם דרך עלון, אתר אינטרנט, לוחות מודעות ותקשורת אישית. יש לזכור כי הנקלט מבולבל, ולכן המידע צריך להיות מסודר ומאורגן ואף לחזור על עצמו.

תמיכה - כדאי ורצוי להיעזר בנקלטים "ותיקים" כגשר לנקלטים החדשים, כמי שעברו את התהליך לא מזמן.

מעורבות - לשתף את הנקלטים בפורומים ובמוסדות המנהלים של היישוב באופן מלא, זאת במטרה ליצור הזדהות ומעורבות רגשית שלהם. יש לזהות את הכוחות והיכולות הטמונים בכל אחד ואחת ולהעצים אותם דרך עשייה קהילתית-השתתפות בערב תרבות, כתיבת "עלון" יישובי, מעורבות בפורום מוביל וכד'. חשוב שהנקלטים לא יהיו אורחים ביישוב ובאירועים, אלא חלק פעיל ושותף בעשייה.

חברה - דאגה למקומות מפגש חברתיים - פאב, חדר-אוכל, בית כנסת, מועדון, גני שעשועים. חשוב לשים דגש על מפגשים בלתי פורמאליים, אירוח בבתים, ארוחות משותפות וכד'.

נוער וילדים – מתן תשומת לב להשתלבות במערך החינוך הבלתי פורמאלי.

תעסוקה - כדאי לזכור שרוב האנשים מוצאים את מקום העבודה שלהם באמצעות הרשת החברתית שלהם. כדאי להפנות למרכז התעסוקה האזורי.

- אדמית
- אחיהוד
- אילון
- אפק
- אשרת
- בוסתן הגליל
- בית העמק
- בן - עמי
- בצת
- געתון
- גשר הזיו
- חניתה
- יחיעם
- יסעור
- כברי
- כליל
- כפר מסריק
- לוחמי הגטאות
- לימן
- מצובה
- נס-עמים
- נתיב השיירה
- סער
- עברון
- עין המפרץ
- עמקא
- ערב-אל ערמשה
- ראש הנקרה
- רגבה
- שבי ציון
- שייח דנון
- שמרת

השתלבות של הנקלטים ביישוב ובמוסדותיו

היישוב הכפרי הקהילתי הוא מסגרת התיישבותית ייחודית, המאפשרת הגשמת ערכי ההתיישבות בד בבד עם הענקת תמיכה חברתית למשפחות החיות בה. התייחסות חיובית כלפי המשפחה וליוויה במהלך הקליטה ביישוב, בהתאמה לצרכים, להתמודדויות ולחבלי הקליטה הייחודיים, יקנו למשפחה תחושת שייכות גבוהה, לכידות חברתית וגאוות יחידה ליישוב שאליו הם הצטרפו. גם משפחות היישוב הפועלות בשיתוף למען הגדלת היישוב וביסוסו יתחזקו בקשר שלהם ליישוב, ויהיו שותפים ביצירת החוסן הקהילתי, המשפחתי והאישי ביישוב. החלטת משפחה להגיע ליישוב, כרוכה באומץ, נכונות לשינוי, אמונה והרבה תקווה. עם קבלת ההחלטה והמעבר, נדרשת כל המשפחה לגייס כוחות ללמידה של המרחב החדש, להכרת ה"כוחות" הפועלים בשטח ולהתארגנות מחודשת (בית, תעסוקה, מוסדות חינוך ועוד). הכנה נכונה עשויה למנוע בעיות ויוצרת מוכנות נפשית לעמוד בשינויים ובאתגרים החדשים.

ניתן להבחין ב- 4 שלבים עיקריים בקליטה:

- שלב ההתמקמות
- שלב ייצוב המעמד
- שלב הגיבוש
- שלב הלכידות

שלב ההתמקמות

ההתמקמות מתחילה מרגע כניסת המתיישב בשער היישוב ונמשכת כחודש – חודשיים. בשלב זה המתיישב נמצא ב"הלם" ראשוני של הקליטה, והצרכים שלו מתמקדים בצורך בהתמקמות ובהתמצאות ובהכרת החברה. ניתן לזהות תנודות בהרגשה שנעות בין שמחה ואופוריה של המעבר, לבין חרדות או סימני שאלה לגבי העתיד.

עזרה בתחום הטכני והחברתי חיונית ביותר למשפחה, על מנת לחזק את הביטחון בשינוי שעשו ולהחזיר לה את תחושת השליטה במצב. חשוב לעקוב ולראות שהמשפחה מקבלת מענה מבעלי התפקידים הרלוונטיים ושכל הפרטים הקטנים מסתדרים (אינטרנט, גז, תקינות הבית, דואר וכד'). הסבר לגבי שלבי הקליטה ועל התמודדויות האופייניות בשינויים ובמעברים עשויים להקל על בני המשפחה.

שלב ייצוב המעמד

ייצוב המעמד נמשך עד כחצי שנה מעת ההגעה ליישוב. בשלב זה הנקלטים עוסקים במציאת/חיפוש מקומם במארג החברתי-יישובי. הם עוסקים ב"התברגות" ובתפיסת מקומם ביישוב. בשלב זה הם תופסים את מקומם באחת הקבוצות החברתיות הפנימיות ביישוב, מתחילים להביע את דעתם על מה נכון ולא נכון לעשות, ועלולים להתפתח קונפליקטים בינאישיים על רקע זה, או על השפעה ותפיסת עמדה ביישוב (ככל שהיישוב גדול יותר, שלב זה מורגש פחות). חשוב שהמשפחה תרגיש שהיא אחת מתוך היישוב. כדאי לגייס אותם למשימה למען היישוב. להיות במקום של "נותן" ולא לצפות ל"מגיע לי".

שלב הגיבוש

שלב הגיבוש נמשך כחצי שנה עד שנה מעת הכניסה ליישוב. בשלב זה – הנקלטים כבר ממוקמים יותר גם ברמה החברתית, "מרגישים יותר בבית", מודעים לחסרונות וליתרונות של היישוב. מכירים את עמדות הכוח, מה כדאי ולא כדאי לעשות ועם מי, יודעים מה מצופה מהם. ה"תרבות היישובית" נעשית מוכרת יותר וקליטתם כבר מבוססת ברובה. הצורך שלהם בשלב זה הוא השתתפות בעזרה ליישוב (ועדות, תפקידים), נטילת חלק באירועים, לקיחת חלק בפעילות חברתית, נקיטת עמדה וכדומה. הם כבר יכולים "להדליק אחרים" ביחס ליישוב. הם לרוב כבר מבינים ומקבלים את השונות, ולא נמצאים בכעסים ובהתמרמרות על כך.

שלב זה מתאים מאוד לשילובם המעשי בתפקיד ביישוב, בהתנדבות לפעילויות שונות במתן אפשרויות של ייזום דברים ורעיונות תוך ניצול הפוטנציאל המתאים לטובת היישוב (ורצוי מתוך שיתופם בצוות). הנקלטים מתאימים ביותר בשלב זה לעזרה בקליטתם של אחרים.

זה הזמן ליטול חלק בשותפות, באחריות ובעשיה הפעילה ביישוב.

שלב הלכידות

זהו השלב בו הנקלטים מהווים חלק אינטגרלי מן היישוב לכל דבר. הם מזדהים עם היישוב באופן מלא, יש להם מקום בו ומרגישים חלק ממנו. יש להם "גאוות יחידה" ביישוב. אם ירצו, יוכלו ליזום יוזמות בקנה מידה יישובי, לתרום בתהליכי קבלת החלטות, לארגן גיוס וקליטה של אחרים, ואף לייצג את היישוב כלפי חוץ. את בעיות היישוב, הם רואים כבעיותיו, ומנסים לפתרון במידת האפשר. בשלב זה (כמו גם לעיתים בשלב הקודם), ניתן להירגע, הוא כבר "משלנו".